

УДК 330.1:338.242

Сидоров О.А.

*здобувач кафедри обліку, економіки і управління персоналом підприємства ДВНЗ «Придніпровська державна академія будівництва та архітектури»***ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК МІЖ ФУНКЦІЯМИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ТА ФУНКЦІЯМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ**

Стаття присвячена дослідженню ролі інтелектуального потенціалу для забезпечення економічної безпеки на державному рівні. Виявлено функції, які виконує інтелектуальний потенціал в сучасних умовах переходу до постіндустріальної економіки. Досліджено функції забезпечення економічної безпеки та запропоновано їх поділ на синтезуючі та реакційні. Виявлено відповідність функцій забезпечення рівню економічної безпеки та стану національної економіки. Встановлено взаємозв'язок між функціями інтелектуального потенціалу та функціями забезпечення економічної безпеки.

Ключові слова: національна економіка, економічна безпека, забезпечення економічної безпеки, інтелектуальний потенціал, функція.

Сидоров А.А. ВЗАИМОСВЯЗЬ МЕЖДУ ФУНКЦИЯМИ ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНОГО ПОТЕНЦИАЛА И ФУНКЦИЯМИ ОБЕСПЕЧЕНИЯ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ БЕЗОПАСНОСТИ

Статья посвящена исследованию роли интеллектуального потенциала для обеспечения экономической безопасности на государственном уровне. Выявлены функции, которые выполняет интеллектуальный потенциал в современных условиях перехода к постиндустриальной экономике. Исследованы функции обеспечения экономической безопасности и предложено их разделение на синтезирующие и реакционные. Выявлено соответствие функций обеспечения уровню экономической безопасности и состояния национальной экономики. Установлена взаимосвязь между функциями интеллектуального потенциала и функциями обеспечения экономической безопасности.

Ключевые слова: национальная экономика, экономическая безопасность, обеспечение экономической безопасности, интеллектуальный потенциал, функция.

Sidorov O.A. INTERCONNECTION BETWEEN THE FUNCTIONS OF INTELLECTUAL POTENTIAL AND THE FUNCTIONS OF ENSURING ECONOMIC SECURITY

The article is devoted to the research of the role of intellectual potential for ensuring economic security at the state level. The functions that perform the intellectual potential in the present conditions of transition to the post-industrial economy are revealed. The functions of providing economic security are investigated and their division into synthesis and reactionary is proposed. The correspondence of the functions of ensuring the level of economic security and the state of the national economy is revealed. The relationship between the functions of intellectual potential and the functions of providing economic security has been established.

Keywords: national economy, economic security, economic security, intellectual potential, function.

Постановка проблеми. На сучасному етапі формування інноваційної моделі розвитку економіки України головним рушієм економічного зростання стає інтелектуальний потенціал, як стратегічний ресурс так і основа для забезпечення економічної безпеки країни. Особливу роль інтелектуальний потенціал відіграє для забезпечення економічної безпеки національної економіки, створюючи для нього необхідне підґрунтя, завдяки виконанню притаманних йому функцій.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Теоретичні та методологічні засади вивчення інтелектуального потенціалу як головної продуктивної сили суспільства обґрунтовані в працях таких науковців, як Гончар О., Нам'ясенко В. [1, с. 55-58], Діба Л. [2], Князь С., Холявка Л. [3, с. 191-194], Семикіна М., Гунько В., Пасєка Р. [4], Маліцький Б., Попович О. [5, с. 7-13], Мойсеєнко І. [6], Розумний М. [7, с. 90-93], Філіппова С., Ковтуненко К. [8, с. 227-232] тощо. В роботах науковців розглянуто сутність інтелектуального потенціалу, його роль та значення як для національної економіки в цілому, так і для окремих суб'єктів господарювання.

Зважаючи на вагомий внесок вітчизняних і зарубіжних учених, слід зазначити, що на сьогодні потребує подальшого наукового дослідження проблема встановлення взаємозв'язку між функціями інтелектуального потенціалу та функціями забезпечення економічної безпеки.

Метою статті є встановлення взаємозв'язку між функціями інтелектуального потенціалу та функціями забезпечення економічної безпеки національної економіки.

Виклад основного матеріалу дослідження. Дослідження поглядів науковців на сутність інтелектуального потенціалу [1-8], дозволило дійти висновку, що, по-перше, інтелектуальний потенціал має включати інтелектуальні ресурси, які можуть використовуватись для здійснення інноваційно-спрямованої діяльності, по-друге, інтелектуальний потенціал є лише тією частиною інтелектуальних ресурсів, що мають потенційну здатність в процесі свого формування та використання перетворюватись інтелектуальний капітал.

Кінцевим результатом від використання інтелектуального потенціалу в процесі забезпечення економічної безпеки має бути здатність забезпечувати економічне зростання національної економіки на якісно новій основі. Досягнення зазначеного результату представляється можливим у разі виконання інтелектуальним потенціалом своїх функцій щодо забезпечення економічної безпеки національної економіки. Взагалі під функцією інтелектуального потенціалу розуміємо його призначення в економіці.

В нашому дослідженні функції інтелектуального потенціалу розкриваються як здатності до розробки та впровадження на основі аналітичних висновків нових оптимальних нестандартних рішень щодо забезпечення економічної безпеки.

Серед основних функцій інтелектуального потенціалу слід виокремити аналітико-пізнавальну, раціоналізаторську та креативну.

Аналітико-пізнавальна функція інтелектуального потенціалу полягає в тому, що завдяки йому в суспільстві формується та підтримується здатність засвоювати та актуалізувати нові знання, адекватно

оцінювати ситуацію, в т.ч. із застосуванням аналітичних методів.

Раціоналізаторська функція враховує, що інтелектуальний потенціал забезпечує здатність до генерування нових ідей, дедуктивного та індуктивного виведення, розробки, впровадження та поширення (дифузії) інновацій, що є вкрай важливим в умовах переходу до постіндустріальної економіки.

Щодо креативної функції, то вона полягає у здатності до творчого реагування на необхідність нових підходів щодо подолання перешкоди та обґрунтованого прийняття нестандартних рішень.

Слід зазначити, що функції інтелектуального потенціалу тісно пов'язані з функціями забезпечення економічної безпеки.

До функцій забезпечення економічної безпеки, на наш погляд мають відноситись генеруюча, діагностична, превентивна, адаптивна та відновна. Всі функції забезпечення економічної безпеки на нашу думку варто розподілити на дві групи:

1) синтезуючі, які створюють підґрунтя для відповідної реакції на загрози, що виникають. До цих функцій мають відноситись:

- генеруюча функція – генерування достатнього обсягу ресурсів для забезпечення економічної безпеки;

- діагностична функція – своєчасна ідентифікація загроз, оцінювання їх потенційного впливу та визначення обсягів ресурсів, необхідних для подолання їхнього впливу;

2) реакційні, як безпосереднє реагування на загрози, що виникають в процесі функціонування національної економіки:

- превентивна функція – попередження впливу загроз функціонуванню національної економіки;

- адаптивна функція – своєчасне реагування на вплив загроз функціонуванню національної економіки та пристосування до них;

- відновна функція – створення умов для відновлення національної економіки та усунення наслідків від реалізації загроз.

Оскільки, нами розглядається забезпечення економічної безпеки на основі інтелектуального потенці-

алу, варто простежити взаємозв'язок між функціями інтелектуального потенціалу та функціями забезпечення економічної безпеки (рис. 1).

Як видно з рис. 1, аналітико-пізнавальна функція інтелектуального потенціалу має прямий зв'язок з діагностичною та генеруючою функціями забезпечення економічної безпеки і опосередкований вплив на інші функції, адже саме результати діагностики є підґрунтям для виконання усіх інших функцій забезпечення економічної безпеки.

Креативна функція інтелектуального потенціалу тісно пов'язана з генеруючою функцією забезпечення економічної безпеки, адже створює передумови для прийняття рішення про залучення необхідного обсягу ресурсів на потреби економічної безпеки. Крім того з цією функцією інтелектуального потенціалу пов'язані превентивна, адаптивна та відновна функції. Адже креативна функція створює умови для пошуку нових підходів до обґрунтування та прийняття нестандартних рішень щодо розробки заходів превентивного, адаптаційного та відновного характеру.

Так само, з превентивною, адаптивною та відновною функціями забезпечення економічної безпеки тісно пов'язана раціоналізаторська функція інтелектуального потенціалу. Ця функція створює умови для вибору оптимальних шляхів реалізації заходів превентивного, адаптивного та відновного характеру.

Слід зазначити, що синтезуючі функції створюють підґрунтя для реакції національної економіки на загрози. При цьому рівень економічної безпеки може бути критичним, прийнятним або досконалим.

Щодо рівня економічної безпеки, а отже і стану національної економіки, то він залежить від того, яка з реакційних функцій забезпечення економічної безпеки йому відповідає (рис. 2).

Як видно з рис. 2, синтезуючі функції забезпечення економічної безпеки створюють базу для реагування національної економіки на загрози, що виникають. Реакційні функції забезпечення економічної безпеки визначають її досягнутий рівень, який. В свою чергу, детермінує стан національної економіки. Слід зазначити, що те, яким є стан націо-

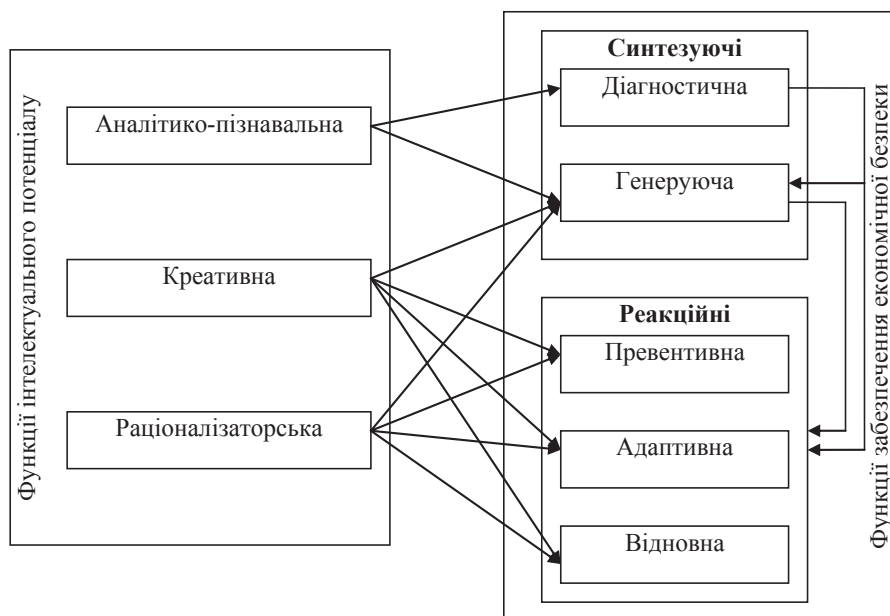

Рис. 1. Взаємозв'язок між функціями інтелектуального потенціалу та функціями забезпечення економічної безпеки

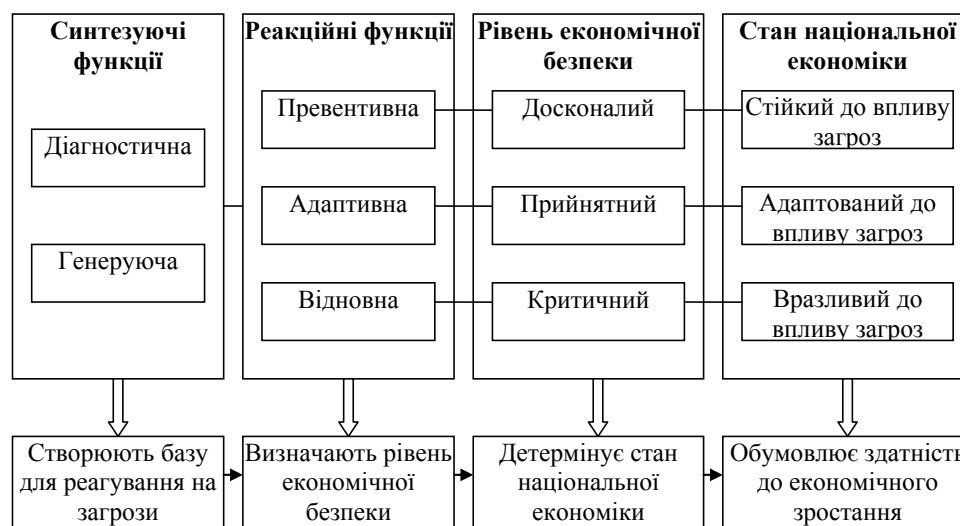

Рис. 2. Відповідність функцій забезпечення рівню економічної безпеки та стану національної економіки

нальної економіки. Обумовлює її здатність до економічного зростання.

Як видно з рис. 2, превентивна функція забезпечення в складі реакційних, відповідає досконалому рівню економічної безпеки, за якого стан національної економіки є стійким до впливу загроз. Адаптивна функція забезпечення відповідає прийнятному рівню економічної безпеки, при якому стан національної економіки є адаптованим до загроз. Якщо забезпечення виконує лише відновну функцію, то рівень економічної безпеки є критичним, а стан національної економіки – вразливим до впливу загроз.

Взаємозв'язок між функціями інтелектуального потенціалу та функціями забезпечення економічної безпеки має враховуватись при розробці механізму забезпечення економічної безпеки національної економіки на основі інтелектуального потенціалу.

На наш погляд, механізм забезпечення економічної безпеки національної економіки слід розуміти як систему, що включає певні напрями, розроблені та впроваджені з врахуванням принципів забезпечення та реалізація яких у тісній взаємозалежності та взаємообумовленості із застосуванням методів та інструментів забезпечення дозволить виконувати певні функції та отримувати результати, що відповідають цільовій установці.

Висновки. Згідно комплексного підходу до розуміння сутності інтелектуального потенціалу, побудованого на основі поєднання ресурсного, функціонального та результативного підходів, необхідно враховувати функції, притаманні інтелектуальному потенціалу.

При цьому, на наш погляд, інтелектуальний потенціал визначається, з одного боку, можливостями забезпечувати науку сучасними, капітало- та ресурсоемними приладами, апаратами та устаткуванням, які є втіленням новітніх досягнень наукової і технічної думки, а також дорогими матеріалами високого ступеня чистоти, а з іншого – можливостями підготовки достатньої кількості кваліфікованих кадрів вчених, інженерів, техніків, управлінців високого рівня.

Особлива роль інтелектуального потенціалу в національній економіці полягає в тому, що, виконуючи свої функції, він створює підґрунтя для виконання

функцій забезпечення економічної безпеки. Таким чином, встановлено взаємозв'язок між функціями інтелектуального потенціалу (аналітико-пізнавальною, креативною та раціоналізаторською) та функціями забезпечення економічної безпеки (синтезуючими та реакційними), який передбачає виокремлення серед функцій інтелектуального потенціалу тих, виконання яких є необхідною умовою реалізації поставлених їм у відповідність функцій забезпечення, що на відміну від інших, дозволяє розглядати інтелектуальний потенціал, а також покращення умов його формування та результатів використання, як основу для забезпечення економічної безпеки національної економіки

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Гончар О. І. Інтелектуальний потенціал як один із основних факторів розвитку промислового підприємства / О. І. Гончар, В. М. Нам'ясенко // Вісник Хмельницького національного університету. – 2013. – № 3. – Т. 2. – С. 55-58.
2. Діба Л. М. Сутність понять інтелектуальний потенціал та інтелектуальний капітал як економічних категорій [Електронний ресурс] / Л. М. Діба // Економічний вісник НТУУ «КПІ». – 2011. – Вип. 17. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/Evu/2011_17_1/Dyba.pdf
3. Князь С. В. Складові системи формування інтелектуального потенціалу підприємства / С. В. Князь, Л. Ю. Холявка // Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер. : Економічні науки. – 2014. – Вип. 6 (2). – С. 191-194. – Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvkhdu_en_2014_6\(2\)_51](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvkhdu_en_2014_6(2)_51).
4. Інтелектуальний потенціал: соціальні виміри використання та розвитку : колективна монографія / М. В. Семикіна, В. І. Гунько, С. Р. Пасека ; за ред. М. В. Семикіної. – Черкаси : МАКЛАУТ, 2012. – 336 с.
5. Маліцький Б. Стан використання вітчизняного інтелектуального потенціалу / Б. Маліцький, О. Попович // Інтелектуальна власність. – 2005. – № 12. – С. 7-13.
6. Мойсеєнко І. П. Управління інтелектуальним потенціалом: монографія / І. П. Мойсеєнко – Львів: Аверс, 2007. – 304 с.
7. Розумний М.М. Інтелектуальний потенціал України: проблема реалізації / М.М. Розумний // Наукові записки інституту журналістики. Інститут журналістики. К.: 2003. – Т.12. – С. 90–93.
8. Філіппова С. В. Інтелектуальний потенціал як головний чинник формування інтелектуального капіталу / С. В. Філіппова, К. В. Ковтуненко // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Проблеми економіки та управління. – 2013. – № 754. – С. 227-232. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VNULPP_2013_754_34